

Integrale visie op ontwikkeling en behandeling

Inleiding

Al meer dan 70 jaar maakt Bijzonder Jeugdwerk zich sterk voor de meest complexe doelgroep in de jeugdzorg: jonge mensen met ernstige gedragsproblemen en hun omgeving. Dat zullen we ook in de toekomst blijven doen. We bieden hen een specialistisch aanbod, waar mogelijk ambulante en zo nodig residentieel. We focussen op kwaliteit en investeren voortdurend in productinnovatie en zorgvernieuwing, omdat we de beste zorg voor onze doelgroep willen bieden.

Voorwaarden voor ontwikkeling

In deze tijd wordt van jonge mensen verwacht dat ze opgroeien tot autonome burgers, die naar vermogen participeren en meedoen in de maatschappij. Samen met vso-school de Korenaer hebben we 'participatie van jongeren' als gezamenlijke ambitie geformuleerd. Dit heeft geleid tot een gezamenlijke visie op de ontwikkeling van jongeren en jongvolwassenen (zie Ontwikkelvisie Bijzonder Jeugdwerk en de Korenaer, 2015). Als we willen dat jonge mensen gaan participeren, moeten we de voorwaarden scheppen waaronder zij zich optimaal kunnen ontwikkelen.

Dat doen we door:

- de hulpvraag van jonge mensen (en gezinnen) centraal te stellen;
- elke cliënt een ontwikkelprogramma op maat te bieden;
- aandacht te hebben voor 3 essentiële elementen: opvoeding, behandeling en talentontwikkeling.

Doelgroep

De jongeren/jongvolwassenen (tot 27 jaar) die wij helpen, zijn ernstig vastgelopen in hun ontwikkeling. De problemen doen zich meestal voor op meerdere levensgebieden: thuis, in de opvoeding, op school, op het werk, met vrije tijd of met sociale contacten. Dikwijls gaat het om complexe gedragsproblemen, psychiatrische problematiek, verstoorde gezinsrelaties of problemen met zelfstandig worden. Dat uit zich in heftige conflicten, spijbelen, voortijdig schoolverlaten, schulden, drugsgebruik, agressie, overlast, politiecontacten en zwerfgedrag. Vaak is er al eerder hulp geboden, maar was deze ontoereikend en werd het gedrag van de jongere - uit onmacht - onbeheersbaar. Soms weigert een jongere iedere vorm van hulp en lijkt hij of zij niet gemotiveerd om te veranderen.

Wanneer zij 18 worden, zijn jongeren met een jeugdzorgverleden vaak nog niet in staat om op eigen benen te staan. Ze hebben specialistische hulp en behandeling nodig om zich te kunnen ontwikkelen tot autonome volwassenen en de regie te voeren over hun eigen leven.

Uitgangspunten

Wij geloven in het vermogen van jonge mensen om zich te ontwikkelen, waar ze ook vandaan komen en hoe groot hun problemen ook zijn.

- Jongeren zijn voor hun ontwikkeling afhankelijk van de mate waarin de omgeving (pedagogische context) zich weet aan te passen aan hun mogelijkheden en hen ondersteunt en stimuleert.
- Jongeren komen vanuit hun passie in beweging. Iedere jongere heeft talenten en deze dienen herkend en gestimuleerd te worden.
- Wanneer jongeren worden gehinderd door hun stoornissen, achterstanden en beperkingen, kan behandeling (therapie en training) deze problemen verminderen, zodat de weg vrij wordt gemaakt voor ontwikkeling.

Wij beloven een aangepaste, eigentijdse en inspirerende omgeving. Een omgeving die aansluit bij hun mogelijkheden, die beschermt, inspireert en hen steunt bij het oplossen van problemen. Wij weten wat jongeren beweegt, wat kwetsbare jongeren nodig hebben om zich te kunnen ontwikkelen en onder welke omstandigheden een jongere beter kan functioneren. Wij zijn in staat om de gewenste voorwaarden voor ontwikkeling te creëren en ontwikkelkansen aan te reiken. Om belemmeringen voor de ontwikkeling op te heffen, zetten we specifieke interventies en behandelmethoden in, gericht op het verminderen van de problemen en vergroten van mogelijkheden. Om optimaal aan te sluiten bij de leefwereld van jongeren en om de eigen regie van jongeren te versterken, werken we blended (online en offline hulp en leren wisselen elkaar af).

Ontwikkelvisie als vertrekpunt

In onze ontwikkelvisie (BJ en de Korenaer, 2015) is vastgelegd wat de voorwaarden zijn voor een optimale ontwikkeling richting zelfstandigheid en participatie. Deze voorwaarden gelden zowel voor jongeren en jongvolwassenen als voor gezinnen. We gaan uit van maximale ruimte voor autonomie en meedoen, binnen een passende structuur en bescherming, relationeel van aard (presentie, contextuele benadering) en gericht op perspectief (wonen, onderwijs, werken, vrije tijd, sociale netwerk en gezondheid).

Integrale benadering: 3 in 1 aanpak

Wetenschappelijke stromingen kijken ieder vanuit hun eigen invalshoek naar de ontwikkeling van jonge mensen. Zo is er binnen de pedagogische wetenschappen veel aandacht voor de invloed van de pedagogische context (de opvoeding) op de ontwikkeling van jongeren. De psychiatrie richt zich op de behandeling van stoornissen die de ontwikkeling van een jongere kunnen belemmeren. En binnen de positieve psychologie en onderwijskunde wordt de nadruk gelegd op mogelijkheden en talentontwikkeling.

Wij concluderen dat we binnen Bijzonder Jeugdwerk niet kunnen volstaan met één wetenschappelijke benadering; daarvoor is onze doelgroep te complex. In onze praktijk zien we

jongeren waarbij de pedagogische context zo onveilig is dat er geen enkele ruimte is voor talentontwikkeling. We zien ook jongeren waarbij de nadruk op hun problemen zorgt voor zoveel weerstand dat er geen enkele motivatie meer is om te veranderen. Tot slot zien we ook jongeren die voortdurend worden overvraagd omdat er onvoldoende oog is voor hun beperkingen.

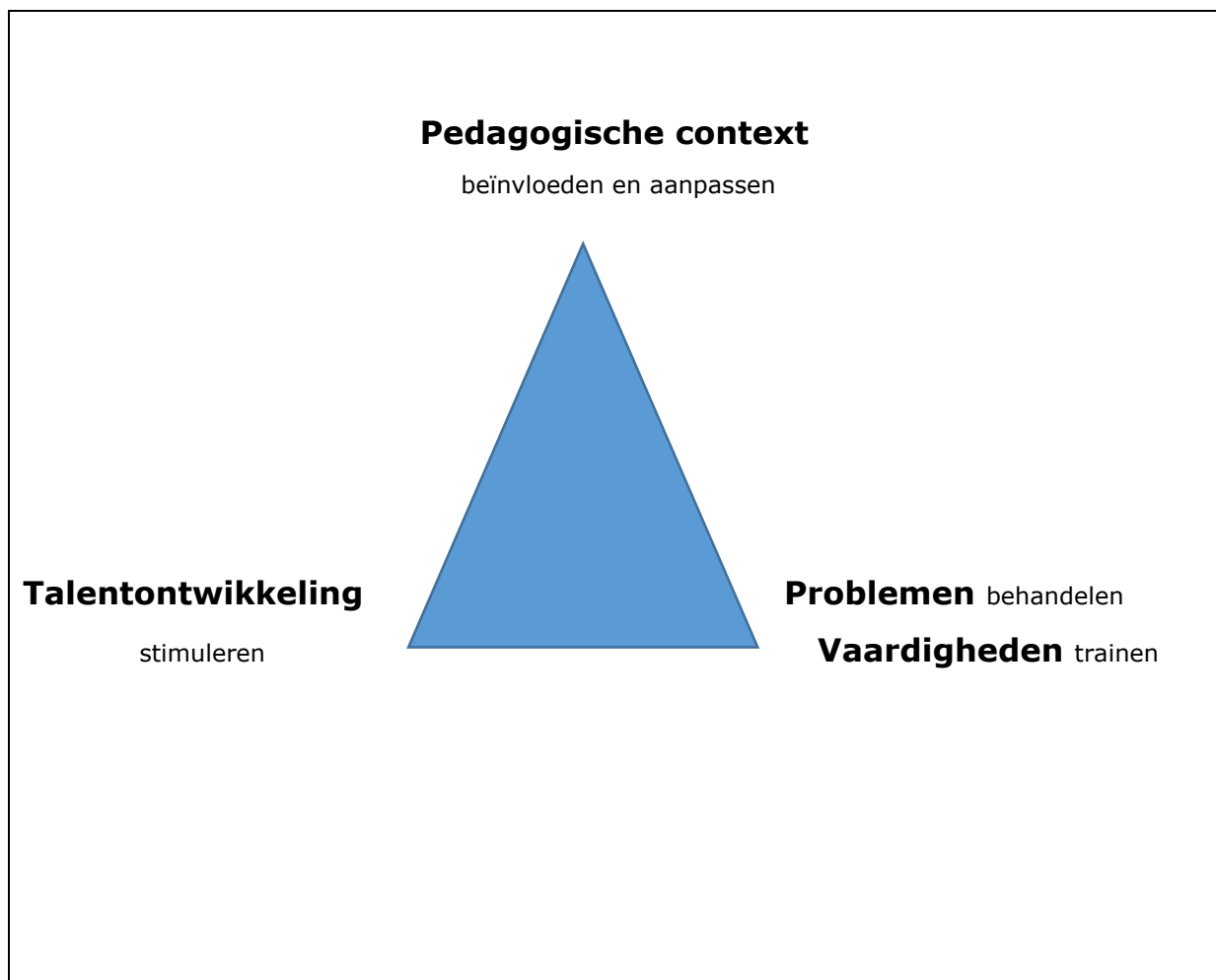
Combineren van inzichten

Onze kracht schuilt in het combineren van inzichten op het gebied van:

- opvoeding
- talentontwikkeling
- behandeling

Jonge mensen integraal benaderen

Samenvattend gaan we bij Bijzonder Jeugdwerk uit van een integrale visie op ontwikkeling en behandeling. Wij geloven dat we alleen effectief zijn wanneer we passende aandacht hebben voor talenten, problemen én de pedagogische context. De mate en de volgorde waarin we dit doen, is bepalend voor onze effectiviteit en efficiëntie.

De 3 elementen van ons integrale aanbod:

1. Pedagogische context (opvoeding) beïnvloeden en aanpassen

Kwetsbare jonge mensen zijn voor hun ontwikkeling zeer afhankelijk van anderen. Met name de verbondenheid met ouders, gezinsleden en familie is bepalend voor hun ontwikkeling. Daarom werken wij altijd vanuit een contextuele visie samen met jongeren en hun netwerk. Een passend pedagogische klimaat realiseren we zoveel mogelijk in de eigen omgeving. Wij beïnvloeden de pedagogische context positief door kennis over te dragen, handelingsadviezen te geven en ondersteuning te bieden. We zorgen er samen met het netwerk voor dat het veilig is en dat alle betrokken opvoeders weten welk pedagogisch klimaat aansluit en hoe ze dit kunnen realiseren. Wanneer dat niet haalbaar is – omdat de omgeving te onveilig is of het gedrag van de jongere een te groot risico vormt - dan bieden we tijdelijk een aangepaste, specialistische ontwikkelomgeving. Dat is een omgeving die de noodzakelijke bescherming biedt, waarbinnen passende aandacht is voor de problemen en de nadruk ligt op mogelijkheden. Afhankelijk van de mogelijkheden binnen de eigen context en de ontwikkelbehoefte van de jongere, bepalen we hoeveel uur per dag of dagen per week een jongere is aangewezen op deze aangepaste ontwikkelomgeving. Het uitgangspunt is dat een jongere zich zoveel mogelijk ontwikkelt binnen de eigen omgeving en dat ouders maximaal verantwoordelijk blijven voor de dagelijkse opvoeding en verzorging van hun kind.

2. Talentontwikkeling stimuleren

Passie, nieuwsgierigheid en verwondering brengen jonge mensen in beweging. Succeservaringen zorgen ervoor dat ze zich blijven inzetten. We gaan daarom op zoek naar hun interesses, herkennen hun talenten en bieden hen vervolgens ontwikkelkansen die daarbij aansluiten, op hun eigen niveau. We hebben respect voor de verschillen tussen jonge mensen in mogelijkheden en leerstijlen. Zij kunnen dus altijd deelnemen aan activiteiten op hun eigen niveau. Positieve rolmodellen, generatievormende aspecten (internet, social media etc.) en trends in de jeugdcultuur zijn goede ingangen om jongeren te inspireren en te interesseren voor talentontwikkeling. Onze medewerkers zijn aansprekend voor jongeren en weten wat jeugd beweegt.

3. Problemen behandelen en vaardigheden trainen

De jonge mensen die zijn aangewezen op onze zorg kampen met trauma's, psychiatrische stoornissen en/of ontwikkelingsachterstanden. Hierdoor worden ze ernstig belemmerd in hun ontwikkeling, zijn ze zeer kwetsbaar en vallen ze uit. Hun problemen worden vaak aangeduid als complex omdat er sprake is van meervoudige en hardnekkige problematiek. Goede diagnostiek, gerichte behandeling van problemen en training van vaardigheden zijn absolute voorwaarden voor optimale groei en ontwikkeling bij deze jonge mensen. Bijzonder Jeugdwerk stelt dan ook hoge eisen aan haar diagnostiek en behandeling. De problematiek van de jongeren die wij in zorg hebben is zeer divers. Op basis van een analyse van hulpvragen hebben we vastgesteld welke problematieken kenmerkend zijn

voor de jongeren binnen BJ. Hierop hebben we ons specialistisch behandelaanbod afgestemd. We stellen hoge kwaliteitseisen aan ons aanbod. We werken zoveel mogelijk met evidence based methodieken. Bepaalde interventies zijn niet evidence based, omdat ze simpelweg nog nooit eerder voorkwamen. Binnen CONRISQ zorgen we in dit soort gevallen voor de wetenschappelijke onderbouwing ervan. We investeren in en werken samen met diverse universiteiten en kenniscentra, zodat we nu en in de toekomst zo goed mogelijk zijn voorbereid op de vragen van jonge mensen en gezinnen. Bij zeer specifieke problemen waar collega-instellingen een specialist in zijn, zorgen we voor goede samenwerkingsafspraken zodat jongeren altijd de beste behandeling krijgen voor hun problemen.

Samenhang, focus en volgorde (effectief en efficiënt)

Ons aanbod bestaat dus globaal uit drie onderdelen: opvoeding (de pedagogische context), talentontwikkeling en behandeling. Waar we onze focus op leggen, kan per jongere verschillen. Het is soms voldoende om te focussen op 1 onderdeel, omdat hierdoor het geheel positief worden beïnvloed. Wanneer de pedagogische context zich bijvoorbeeld voldoende weet aan te passen en zorgt voor veiligheid, verdwijnen problemen soms vanzelf en komt ontwikkeling op gang. De zwaarte van onze doelgroep zorgt ervoor dat we ook trajecten aanbieden waarin alle onderdelen aan bod komen: we interveniëren dan in de context, investeren in talentontwikkeling en bieden gerichte behandeling en training. De mate en volgorde waarin we dat doen, kan uiteraard per jongere verschillen. Soms moet je eerst zorgen voor veiligheid en rust in het pedagogisch klimaat, voordat er ruimte is voor talentontwikkeling en behandeling. En als een jongere niet te motiveren is voor behandeling, kan aandacht voor talenten een goede eerste stap zijn. Wanneer een jongere voortdurend wordt overvraagd omdat hij zelf en zijn omgeving zijn beperkingen niet kent, is goede diagnostiek en behandeling een voorwaarde voor de rest.

Wat Bijzonder Jeugdwerk uniek maakt, is dat wij kennis en specialisme in huis hebben op al deze terreinen en deze flexibel kunnen inzetten.

Ontwikkelprogramma's afgestemd op de hulpvraag

Hulpvraag centraal

We vinden het belangrijk dat cliënten hulp krijgen die goed aansluit bij hun hulpvraag. Wat willen de jongere en/of het gezin bereiken? Dat is de basis voor succes. Tijdens de intake formuleren we de hulpvraag samen met de cliënt en de verwijzer. Samen beslissen we welke hulp het meest passend is. Bij jongeren tot 18 jaar doen we dit op basis van de richtlijn "Samen met ouders en jeugdigen beslissen over passende hulp" (NJI).

Ontwikkelprogramma op maat

Vervolgens krijgen cliënten een ontwikkelprogramma aangeboden dat zo optimaal mogelijk aansluit bij hun hulpvraag:

- 1 Geef mij zicht op mijn beperkingen en mogelijkheden (diagnostiek)
- 2 Leer mij omgaan met mijn beperkingen en gebruik maken van mijn mogelijkheden
- 3 Laat me mijn eigen weg ontdekken
- 4 Leer ons weer een gezin te zijn
- 5 Leer mij op eigen benen te staan
- 6 Leer mij met grenzen omgaan en mezelf de moeite waard vinden
- 7 Geef mij een plek waar ik kan opgroeien

Modules

Een ontwikkelprogramma kan bestaan uit diagnostiek, (hulp bij) opvoeding, behandeling en/of talentontwikkeling. Het basisprogramma bestaat meestal uit 1 of 2 vaste modules. Deze kunnen we aanvullen met optionele modules. Per cliënt bekijken we wat minimaal nodig is om de gewenste doelen te bereiken. We zijn vooraf duidelijk over wat we gaan doen en wat de (verwachte) duur is van het ontwikkelprogramma. Wanneer het nodig is om tussentijds andere keuzes te maken dan doen we dit altijd in overleg met de jongere, het gezin en de verwijzer. Het programma is navolgbaar en ons handelen controleerbaar.

Licht – middel – zwaar

Binnen ieder ontwikkelprogramma maken we onderscheid tussen een lichte, middel en zware variant. De zwaarte van het programma is afhankelijk van de complexiteit van de problematiek en aanwezige risico's (de mate waarin er toezicht en bescherming geboden moet worden). We zorgen voor een goede samenhang tussen de verschillende modules waardoor sprake is van een integrale aanpak. We kunnen snel schakelen naar intensievere zorg of juist naar lichtere hulp, als dat wenselijk is. Als de oorzaken van het gedrag nog onvoldoende helder zijn, wordt eerst specialistische diagnostiek aangeboden.

Ontwikkeldomgeving

De hulp vindt zo veel mogelijk plaats in de thuisomgeving (ambulant) en waar nodig in een aangepaste ontwikkelomgeving (verblijf). Een bed zetten we alleen in als de eigen omgeving te onveilig is of wanneer de jongere een ernstig risico vormt voor zichzelf of anderen. Waar mogelijk kortdurend en in deeltijd, zodat ouders maximaal verantwoordelijk blijven voor de opvoeding en verzorging en jongeren zich optimaal verbonden blijven voelen met hun netwerk.

De relatie centraal

De jongeren en gezinnen aan wie wij zorg verlenen hebben vaak een lange hulpverlenings-geschiedenis vol teleurstellingen en tegenslagen achter de rug. Ze hebben weinig vertrouwen in hulpverlening en een positieve toekomst. Investeren in de relatie en vertrouwensband met de jongere (presentie) is daarom cruciaal voor het slagen van een ontwikkelprogramma. Presentie

vormt de basis voor ons pedagogisch handelen. Het betekent aansluiten bij wat zich voordoet en begrijpen wat de ander werkelijk bezighoudt. Handelen vanuit een relationele basishouding zal leiden tot een positief opvoedklimaat, waardoor de jongere eerder gemotiveerd raakt om zich in te zetten voor zijn/haar toekomst.

Toekomstplan en regie

Elke cliënt krijgt een eigen toekomstplan, dat samen met ons wordt opgesteld. In het toekomstplan staat beschreven op welke wijze de cliënt gaat toewerken naar het gewenste toekomstperspectief op alle levensgebieden: wonen, onderwijs, werk, vrije tijd, sociaal netwerk en gezondheid. Om de regie van de cliënt tijdens het gehele traject te versterken werken we blended (online en offline hulp/begeleiding wisselen elkaar af). Elke cliënt krijgt een eigen regiebehandelaar. Deze is gedurende het gehele programma verantwoordelijk voor de geboden hulp en zorgt bovendien voor samenhang tussen de geboden modules. De kwaliteit van iedere module wordt bewaakt door een moduleverantwoordelijke.

De zorg naar voren brengen

Bijzonder Jeugdwerk voelt zich als specialist verantwoordelijk voor het terugdringen van de vraag naar zwaardere zorg door problemen vroegtijdig op te sporen en aan te pakken. We brengen onze kennis en expertise daarom actief naar voren. Preventie en vroegtijdige (risico)signalering worden binnen CONRISQ vertaald naar concrete producten die we aanbieden in het voorliggende veld. Daarnaast investeren we in kennisoverdracht door scholings- en trainingsaanbod te ontwikkelen en open te stellen voor collega-instellingen en medewerkers in het voorliggende veld.